

Шапошніков А.О.

аспірант, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

## ПОНЯТТЯ ДЕРЖАВИ-НЕВДАХИ В КОНТЕКСТІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

**Анотація.** «Держава-невдаха» (англ. *failed state*) є різновидом квазідержави, а саме номінально незалежною державою, яка більше не здатна підтримувати себе як життєздатна та самостійна політична одиниця. З точки зору політичної науки, Україна не є державою-невдахою, що засвідчено її показниками у відповідних списках, які складаються провідними західними дослідницькими установами та часописами. Проте це поняття сучасної політичної науки часто використовується у якості ярлика для негативістського позначення слабшого та/або недружного суб'єкта політики. Тому вищезгадане поняття російські високопосадовці, медіа та їхні союзники активно використовують під час ведення інформаційної війни Росії проти України з метою дискредитації ідеї української державності, яка особливо активізувалася у 2013-2016 рр., і триває дотепер.

**Ключові слова:** держава-невдаха, інформаційна війна, квазідержава.

З літа 2013 року Російська Федерація проводить недружню інформаційну політику щодо України, яка поступово перетворилася на повноцінну інформаційну війну. Вона здійснюється усіма силами російських державних та провладних приватних ЗМІ (зокрема й тих, що мовлять іноземними мовами за межами Росії), до неї залучена переважна частина російської політичної еліти, представники російської науки та культури, а також лояльні до Росії політики з інших країн.

Тоді, близько трьох років тому, це рішення російської влади було зумовлене наміром тодішнього керівництва України укласти Угоду про Асоціацію між Україною та ЄС. Втім, під час та після низки драматичних подій наступного року — Революції Гідності, анексії Кримського півострова Росією, початку війни на сході України, недружня інформаційна політика РФ щодо нашої країни вийшла на якісно новий рівень, перетворившись на інформаційну війну. При цьому об'єктом атаки став не лише євроінтеграційний зовнішньополітичний курс нашої держави, а й сама ідея незалежності та територіальної цілісності України в кордонах 1991 року.

Окрім низки антиукраїнських міфів, найдавніші з яких сягають навіть XVII-XVIII ст., одним

із засобів просування та посилення роботи РФ у цьому напрямку стало поняття сучасної політичної науки — «держава-невдаха» (англ. *failed state*, рос. *несостоявшееся государство*). При цьому російські «солдати інформаційної війни» використовують його не за прямим призначенням, а як пропагандистський штамп з відчутно негативною конотацією. Отже, поняття «держава-невдаха» має бути докладно вивчене і осмислене вітчизняною політичною наукою.

Проте, використання поняття «держава-невдаха» в Україні становить не лише теоретичний, а й практичний інтерес, оскільки інформаційна війна проти нашої держави з боку РФ вимагає жорсткої протидії — як в Україні, так і за кордоном. Ця протидія є абсолютно необхідною для підтримання позитивного іміджу України в світі, і має чинитися на всіх напрямках — в ЗМІ, дипломатії, науці та культурі, при проведенні військових інформаційно-психологічних операцій тощо.

Таким чином, метою цієї статті є з'ясування причин та особливостей використання політологічного поняття «держава-невдаха» у рамках інформаційної війни Росії проти України.

Задля досягнення мети дослідження необхідне виконання таких завдань:

1. Дати визначення поняттю «держава-невдаха», встановити причину появи, ознаки та різновиди цього феномену сучасної політики.
2. З'ясувати доцільність чи недоцільність застосування поняття «держава-невдаха» щодо України на основі спеціальних списків (індексів).
3. Виокремити особливості та принципи використання конструкції «держава-невдаха» недружніми російськими ЗМІ та політиками щодо України.

Поняття «держава-невдаха» розглядалося у працях таких науковців, як В. Кравченко, С. Маркедонов, Е. Ньюман, О. Подвінцев, Д. Познер, С. Ратнер та Г. Гелман, О. Суший, У. Шнеккерер. Спеціальні багаторічні програми дослідження держав-невдах проводяться цілою низкою наукових центрів — виданням *Foreign Policy*, Фондом Миру, Університетом Джорджа Мейсона, Інститутом Брукінгса, Гарвардським університетом, а також Світовим банком, державними установами США, Великої Британії, Канади тощо. Їхні результати

регулярно публікуються у вигляді спеціальних аналітичних доповідей.

Держава-невдаха (англ. *failed state*) — це номінально незалежна держава, яка більше не здатна підтримувати себе як життєздатна та самостійна політична одиниця [1; с. 108]. Іншими словами, так дещо зневажливо називають де-юре державу, що фактично втратила незалежність, а разом з нею і право називатися державою. Це поняття запропонували у 90-х рр. XX ст. американські науковці С. Ратнер та Г. Гелман, ведучи його генезу від слова *debellatio*, яке використовувалося для позначення Німеччини, зруйнованої внаслідок поразки у Другій світовій війні. Згодом, за словами авторів, під час процесу деколонізації у 60-70-х рр. XX ст., а потім і краху СРСР та Югославії наприкінці 80-х — початку 90-х рр., значна кількість нових незалежних країн виявилася неготовою до свого нового державного статусу, тобто стали державами-невдахами.

Щоб зупинити цей загрозливий процес, С. Ратнер та Г. Гелман пропонували збільшити повноваження ООН, яка має брати під опіку та контроль «держави-невдахи». Слід зауважити, що одного разу така модель була достатньо успішною; йдеться про Боснію і Герцеговину після Дейтонської угоди 1995 р. У решті випадків найавторитетніша організація світу здебільшого була безпорадною, що чудово ілюструють найбільші військові конфлікти сучасності.

Держави-невдахи є різновидом квазідержав — політичних утворень, що постулюють себе як держави, але насправді такими не є. У світі налічується декілька десятків квазідержав, і держави-невдахи — начисельніший їхній тип.

Водночас держави-невдахи є антиподами іншого класу квазідержав, а саме невизнаних держав. Якщо перші де-юре є повноправними учасниками світової спільноти, включно з членством в ООН, то другим про це залишається лише мріяти, незалежно від ефективності функціонування державних інститутів. Власне, в цьому і полягає один із політико-правових парадоксів сучасності, коли Сомалі обіймає місце в ООН, а Китайська Республіка (Тайвань) — ні, незважаючи на значно вищий рівень розвитку, політичної стійкості і державної спроможності останньої.

Поняття «держави-невдахи» має велику кількість наукових і публіцистичних синонімів — «бананові республіки», «країни-парії», «держави-ізгої», «держави-фейки», «слабкі», «збанкрутілі», «розвалені», «занепаді», «недієздатні держави» тощо. Окрім цього, значна частина альтернативних назв перекладається українською лише через підрядне речення (наприклад «держави, що розпадаються», «держави, що піддаються ерозії»).

Як видно, в цих назвах акцент робиться на певну характеристику (слабкість, недієздатність) або процес, що відбувається в цій країні (розпад, ерозія).

Також у цьому смисловому ряді перебувають ще 2 поняття — «помилкова держава» і «держава, що розривається». В обох випадках наголошується на випадковості і недовготривалості існування певної держави, особливо якщо вона перебуває на етнічному, релігійному чи геополітичному пограниччі (як Афганістан чи Бельгія).

Антонімами поняття «держави-невдахи» є конструкції «успішна», «міцна», «стабільна», «стійка держава» тощо. До цього класу належать високорозвинені країни Західної Європи, перш за все скандинавські [2].

В українській науковій мові немає єдиного, загальновизнаного перекладу англійського поняття *failed state*. Окрім варіанту, що винесений в заголовок цієї статті, у вітчизняній політичній науці також використовуються такі варіанти, як «неспроможна» та «недієздатна держава». Не заперечуючи коректності та можливості їх застосування, найбільш коректним та милозвучним перекладом загальновживаного поняття політичної науки — *failed state*, є саме «держави-невдахи».

Американські дослідники М. Франсуа та І. Суд наводять такі об'єктивні ознаки держав-невдах:

1. Низький рівень матеріального добробуту населення, який вимірюється через показник смертності.
2. Низька відкритість торгівлі, яка вимірюється торговим сальдо у процентному відношенні до ВВП.
3. Наявність великих громадянських конфліктів у двох або більше сусідніх країнах [3; с. 146].

Таким чином, автори вважають, що причини перетворення держави на державу-невдачу, переважно лежать в економічній площині.

Натомість російський науковець А. Орбелян основною характеристикою держави-невдахи вважає наявність саме на її території масових заворушень, або збройного конфлікту, або неможливість центрального уряду контролювати території чи частину території держави [4; с. 8]. Що характерно, вищезгадані підстави вважаються автором цілком достатніми для застосування іноземних збройних сил на території такої держави — ця акція має здійснюватися під приводом «евакуації своїх громадян чи громадян інших держав із небезпечних районів».

Вищезгадані С. Ратнер та Г. Гелман виокремлюють три основні групи держав-невдах. До першої вони відносять власне держави-невдахи, на зразок Камбоджі чи Сомалі, які зіткнулися з непереборними обставинами при своєму створенні

та в процесі політичного розвитку. До другої — держави, що занепадають (англ. *failing states*), де «колапс не є неминучим, але може статися впродовж декількох років». До третьої — нові незалежні держави, утворені внаслідок розпаду СРСР та Югославії, «у більшості з яких відсутній досвід управління державою, проте є слабкі громадянські інститути, обмежені економічні перспективи та етнічні конфлікти» [5, с. 5].

10 років потому, вже на початку ХХІ ст., німецький політолог У. Шнеккнер запропонував більш досконалу схему, також виокремивши три різновиди держав-невдах. До першого належать слабкі держави (нім. *Schwache Staaten*), які зберігають державну монополію на примус та збір податків, але мають серйозні проблеми з якістю надання державних послуг та рівнем політичної стабільності. Другий різновид — держави, що деградує чи не виконують своїх обов'язків (нім. *Verfallende oder versagende Staaten*), де значно порушена монополія держави на насильство та збір податків, що має наслідком наявність неконтрольованих територій. Зрештою, третій різновид — це власне держави-невдахи, вони ж — «держави, що розвалилися» (нім. — *Gescheiterte Staaten bzw. Staatskollaps*), які вже повністю втратили ознаки державного організму [6, с. 13-14].

Також у цьому контексті дослідник згадує транснаціональні терористичні мережі — угруповання, що представлені одночасно в багатьох державах та діють транскордонно. Ці структури, на зразок Аль-Каїди, є певним антиподом «держав-невдах». Вони не мають певної території чи «столиці», що при цьому не заважає їм бути достатньо ефективними.

Слід зазначити, що незважаючи на достатньо обґрунтовану типологізацію, запропоновану вищезгаданими авторами, приклади, які вони наводять у своїх роботах, значною мірою втратили актуальність. Саме тому для визначення приналежності конкретної країни до класу держав-невдах, потрібно, по-перше, встановити об'єктивні показники, по-друге, відстежувати цей процес в динаміці, по-третє уникати спокуси використати цю конструкцію не за призначенням — наприклад, щодо невизнаних, маріонеткових чи віртуальних держав/мікронацій.

Саме з цією метою з 2005 р. американська некомерційна організація *Fund for Peace* та видання *Foreign Policy* щорічно укладають Індекс крихких держав (раніше — Індекс держав-невдах). Він формується за 12 об'єктивними показниками — демографічними («демографічний тиск», «кількість біженців та внутрішньо переміщених осіб», «невдоволеність між групами», «міграція та «відтік мізків»), економічними («нерівний економічний

розвиток», «бідність та економічний спад») та політичними («державна легітимність», «державні послуги», «права людини і верховенство права», «апарат безпеки», «розколені еліти», «зовнішнє втручання»).

Список охоплює понад 170 держав-членів ООН і ділить їх на 4 основні класи — загрозливі (англ. *alert*), тривожні (англ. *warning*), стабільні (англ. *stable*) та стійкі (англ. *sustainable*), які також поділяються на низку підкласів. Безпосередньо державами-невдахами є 16 країн з перших двох підкласів — «дуже загрозливі» (приклади — Сомалі та Сирія) та «значно загрозливі» (приклади — Афганістан та Ірак).

Україна посідає у Списку крихких держав за 2016 рік 85 місце зі 178. Таким чином, наша країна перебуває у середині списку та належить до підкласу «підвищено тривожні». З найближчих сусідів достатньо близько з Україною перебувають такі країни як Білорусь, Грузія, Молдова, Сербія, Туреччина. Таким чином, Україна не є державою-невдахою.

Водночас, якщо поглянути на показники України в динаміці, слід визнати, що протягом останніх двох років ситуація дещо погіршилася. Наприклад, у Списку за 2013 рік Україна посідала 117 місце. Погіршення показників України зумовлене проблемами з такими показниками, як «зовнішня інтервенція», та «державна легітимність» [2], що прямо пов'язане з трагічними подіями Революції Гідності та подальшою агресією Росії проти України. Проте, незважаючи на це, Україна, як і раніше, перебуває у класі «тривожних», а не «загрозливих» держав.

Окрім Списку крихких держав, в США та інших країнах також існують та регулярно оновлюються аналогічні рейтинги. Це, наприклад, Індекс державної слабкості в країнах що розвиваються (Україна перебуває в групі «держави, що підлягають моніторингу», 2016 р.) [7, с. 13] та Індекс крихкості держав (Україна у групі «держав з низьким рівнем крихкості», 2014 р.) [8, с. 48].

Виходячи з вищенаведеного, можна виокремити основні причини перетворення держав на держави-невдахи:

#### 1. Внутрішні:

- втрата державою монополії на насильство;
- хронічна економічна криза (падіння ВВП, знецінення національної валюти, зростаючий державний борг тощо);
- політична криза, що супроводжується неконвенційними формами політичної боротьби.

#### 2. Зовнішні:

- перехід контролю над фінансовою системою, стратегічними підприємствами, армією,

спецслужбами від органів державної влади до іноземних держав чи міжнародних організацій;

- повна або часткова іноземна окупація, сепаратизм і наявність неконтрольованих територій.
- запровадження іноземних санкцій проти держави.

Поеднання цих та подібних показників гарантовано призводить до ослаблення державних інститутів, зубожіння населення та зростання злочинності, що значно ускладнює або робить неможливим виконання державою її функцій. Саме тому, навіть за умови формально збереження територіальної єдності та населення, замість держави постає квазідержава, у досліджуваному випадку — держава-невдаха. В окремих випадках держава-невдаха припиняє своє існування взагалі, навіть де-юре — як Східна Німеччина чи Югославія.

Незважаючи на активні дослідження держав-невдах, які проводяться політологами, конфліктологами, статистиками, футурологами тощо, це поняття також перейшло на службу до царини не лише політичної теорії, а й практики. Його вживають політики, політтехнологи та політконсультанти, журналісти та колумністи. Популярність конструкції «держава-невдаха» зумовлена тим, що ці слова за потреби легко перетворюються на тавро, яким дуже зручно позначати недружню чи нелояльну державу, особливо якщо вона менша за розмірами, слабша економічно чи мілітарно.

Створення образу України як «держави-невдахи» — давній тренд антиукраїнської пропаганди з боку Росії та лояльних до неї іноземних політиків (на зразок Президента Чехії Мілоша Земана чи лідера французької політичної партії «Національний фронт» Марін ле Пен). Він тягнеться коренями на кілька століть тому, коли російська історія та політична думка намагалися обґрунтувати думку про неможливість та недоцільність існування незалежної української держави. Незважаючи на розпад СРСР та появу незалежної України, в Росії залишається достатньо поширеною вищезгадана точка зору. Проте, якщо 10-20 років тому думка про те, що Україна — держава-невдаха, транслувалася переважно політиками та колумністами з маргінальними поглядами, то віднедавна це стало наріжним каменем інформаційної війни Росії проти України.

Інформаційна війна — це комунікативна технологія із впливу на масову свідомість. Метою такого впливу є внесення змін у структуру мислення людей, щоб отримати відповідні зміни у структурі їхньої поведінки [9, с. 20]. Інформаційна війна може тривати як у мирний, так і воєнний час, проте у другому випадку її роль зростає, адже переконання противника до припинення

пору та здачі в полон, деморалізації населення та керівництва країни-противника, дозволить швидше досягти успіху. Враховуючи відкриту участь підрозділів російської армії у захопленні Криму, та приховану — у бойових діях проти українських військ на Донбасі, проведення таких заходів є абсолютно логічним кроком з боку російської влади та військового командування.

Російські високопосадовці першого ешелону, які найчастіше коментують українсько-російські відносини (Д. Медведев, С. Лавров, Д. Песков, В. Путін), уникають прямого найменування України як держави-невдахи. Вищезазначені особи здебільшого обмежуються більш дипломатичними формулюваннями, що зводяться до наступних положень:

— Україна — держава, яка штучно була сформована в часи СРСР з територій з різним історичним минулим та етнічним складом, внаслідок чого існує глибокий антагонізм між мешканцями різних частин нашої країни.

— Нинішня українська влада несамоостійна в ухваленні своїх рішень, оскільки керується ззовні, перш за все з Вашингтона.

— Українська влада проводить політику, що суперечить інтересам українського народу, яка зводиться до конфронтації з Росією.

Проте поняття «держава-невдаха» щодо України достатньо часто використовують діячі «другого ешелону», які достатньо повно репрезентують сучасний політичний клас Росії. Серед них — політики (голова Державної Думи Росії VI скликання А. Наришкін [10], депутат Думи А. Пушков [11, с. 5]); науково-експертних кіл (С. Караганов [12], А. Дугін [13, с. 208]); медіа-сфери (Д. Кисельов [14], М. Леонтьєв [15]).

Окрім російських медіа, рефлексії на тему, що Україна є державою-невдахою, публікувалися і в закордонних виданнях, зокрема й в таких авторитетних, як Bloomberg, Forbes, Huffington Post тощо. Слід зазначити, що вищеперелічені видання транслують цю думку як певне припущення, варіант розвитку подій в Україні або точку зору колумніста чи політика, лояльного до Росії. Найчастіше це люди з ультралівими та ультраправими поглядами і, за рідкісним винятками, достатньо незначним політичним впливом. Проте поширення меседжу російської пропаганди в інших країнах посилює позицію РФ в російсько-українському протистоянні, і потребує рішучої відповіді з боку української держави та наукового і медіа-середовища.

Окрім російських та лояльних до Росії ЗМІ, політиків, блогерів, експертів тощо, до інформаційної війни проти України залучені спеціальні російські військові підрозділи. Зокрема, однією



з таких структур є Центр інформаційного протистояння, розташований у м. Новочеркаськ Ростовської області, поруч з окупованою територією на сході України, про що повідомляла українська військова розвідка [16]. Ця та подібні структури, окрім вузьких задач, — дезінформування аудиторії Росії та на окупованих територіях України про бойові дії на Донбасі та хід Мінського процесу, дискредитація Збройних Сил України, поширення сепаратистських ідей тощо, мають і більш амбітні цілі, зокрема й створення образу України як держави-невдахи.

Українська дослідниця О. Суший узагальнила основні принципи інформаційної війни, що проводиться Росією проти України:

1. Доконаний та остаточний факт статусу України як держави-невдахи, що не може бути змінений.

2. Самозадоволеній, зверхній, а не тривожно-допоміжній характер заяв прихильників такої точки зору.

3. Створення у реципієнта реваншистських настроїв і бажання втручання чи інтервенції до України [17, с. 73-74].

Проте, слід зазначити, що ці тренди стосуються не лише України, а й інших нелояльних до Росії пострадянських держав, зокрема Грузії, Молдови, країн Балтії. Досвід контролю над цими та подібними країнами у минулому дозволяє плекати наміри щодо відновлення такого панування у майбутньому. Приводом до цього, з точки зору турбота про мешканців держав-невдах. Зокрема, саме бажанням «захистити людей» і спираючись на «волевиявлення народу Криму», російська влада обґрунтовує анексію Кримського півострова, апелюючи до права націй на самовизначення й косовського прецеденту, а також зазначаючи про нібито неконституційність рішення 1954 р. про передачу Кримської області зі складу РРФСР до УРСР [18].

Таким чином, поняття «держава-невдаха» міцно укорінилося в політичному лексиконі за минулі чверть століття. З точки зору академічної політичної науки, це є де-юре незалежна держава, навіть член ООН, яка неспроможна виконувати функції, притаманні державам — контролю над територією, збору податків, монополії на легальне насильство тощо. Це визначає її приналежність до кола квазідержав — політичних утворень, які не є державами, але вважають себе такими. За підрахунками різних науково-дослідницьких центрів, у світі нараховується кілька десятків держав-невдах, і Україна не входить до цього класу.

Проте у царині політичної практики — роботи ЗМІ, державної пропаганди, військових інформаційних операцій тощо, поняття «держава-невдаха»

використовується набагато ширше. Так називають будь-яку країну, якій протистоїть особа чи інститут, що транслює цей меседж. Особливо зручно наклеювати цей ярлик, якщо держава-опонент менша за розмірами, слабша економічно чи мілітарно, а також в минулому перебувала у складі великої імперії, і лише нещодавно здобула незалежність.

Вищезгадане повністю стосується інформаційної війни Росії проти України, яка почалася влітку 2013 року і триває дотепер. Об'єктом атаки є сама ідея державної незалежності та територіальної цілісності України. Після анексії Криму та початку війни на Донбасі, спричинених російською агресією, Україна перебуває в реальній небезпеці. Саме тому, теза про те, що Україна є державою-невдахою, яка широко транслюється Росією та її союзниками на весь світ, потребує ґрунтовного осмислення та рішучої протидії. Запорукою цьому є як контрзаходи в інформаційній сфері з боку держави, так і вітчизняні наукові дослідження в галузі квазідержав, зокрема держав-невдах.

### Література:

1. Griffiths M., O'Callaghan T., Roach S. International relations: the key concepts / M. Griffiths, T. O'Callaghan, S. Roach. — London : Routledge, 2008. — 407 p.
2. Fragile States Index 2016 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://fsi.fundforpeace.org/rankings-2016>
3. Francois M., Sud I. Promoting Stability and Development in Fragile and Failed States / M. Francois, I. Sud // Development Policy Review. — 2006. — Volume 24, Issue 2. — P. 141–160.
4. Орбелян А. Право государств на применение вооружённой силы в условиях современных международных отношений : Автореф. дис. на соискание ученой степени канд. юрид. наук : 12.00.10 / «Международное право. Европейское право.» / А. Орбелян. — Москва, 2008. — 30 с.
5. Ratner S., Helman G. Saving Failed States / S. Ratner, G. Helman // Foreign Policy. — 1993. — № 89 (Winter, 1992-1993). — P. 3-20.
6. Schneekener U. Staatszerfall als globale Bedrohung. Fragile Staaten und transnationaler Terrorismus / U. Schneekener // Internationale Politik, 2003. — № 11, November. — S. 11-19.
7. Patrick S., Rice S. Index of State Weakness in the Developing World / S. Patrick, S. Rice. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : [https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/02\\_weak\\_states\\_index.pdf](https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/02_weak_states_index.pdf)
8. Marshall M., Cole B. Global Report 2014. Conflict, Governance and State Fragility / M. Marshall B. Cole B. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.systemicpeace.org/vlibrary/GlobalReport2014.pdf>
9. Почепцов Г. Информационные войны / Г. Почепцов. — М. : Рефл-бук, 2000. — 570 с.
10. Нарышкин: есть риск превращения Украины в несостоявшееся государство. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://ria.ru/world/20150304/1050859370.html>
11. Кто заказывает музыку в Европе? / А. Рокосовская // Российская газета — Федеральный выпуск. — 2014, 14 июля. — №6427 (155). — С. 5.

12. Караганов С. «Мир вернулся в эпоху борьбы всех против всех» / С. Караганов. [Электронный ресурс]. Режим доступа : <https://lenta.ru/articles/2015/12/22/geopolitics/>
13. Подвинцев О. Идея «несостоявшихся государств» в российском постимперском контексте / О. Подвинцев // Научный ежегодник Института философии и права УрО РАН. — Екатеринбург, 2007. — Вып. 7. — С. 204-214.
14. Дмитрий Киселев: «Теперь Украина — виртуальная страна, а наш портал настоящий!» / И. Шепелин. [Электронный ресурс]. Режим доступа : [http://slon.ru/russia/dmitriy\\_kiselev\\_teper\\_ukraina\\_otnyue\\_virtualnoe\\_ponyatie\\_a\\_nash\\_portal\\_nashchiy\\_-1097998.xhtml](http://slon.ru/russia/dmitriy_kiselev_teper_ukraina_otnyue_virtualnoe_ponyatie_a_nash_portal_nashchiy_-1097998.xhtml)
15. Леонтьев: За санкции Россия должна дать Обаме госпремию по экономике / И. Измайлов. [Электронный ресурс]. Режим доступа : <https://life.ru/t/%D0%B7%D0%B2%D1%83%D0%BA/825021?from=rusnovosti.ru>
16. Особливості діяльності Управління інформаційного протиборства Центру територіальних військ Південного військового округу ЗС РФ / Головне управління розвідки Міністерства оборони України. [Електронний ресурс]. Режим доступа : <http://gur.mil.gov.ua/content/osoblyvosti-diialnosti-upravlinnia-informatsiinoho-protyborstva-tsentru-terytorialnykh-viisk-pivdennoho-viiskovoho-okruhu-zs-rf.html>
17. Суший О. Державотворення, чи держава, яка не склалася, — український контекст? / О. Суший // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. — 2014. — № 4-5 (72-73). — С. 65-78.
18. Обращение Президента Российской Федерации. [Электронный ресурс]. Режим доступа : <http://kremlin.ru/events/president/news/20603>

**Шапошников А.О. Понятие несостоявшегося государства в контексте информационной войны России против Украины. — Статья.**

**Аннотация.** «Несостоявшееся государство» (англ. *failed state*) — это разновидность квазигосударства, а именно номинально независимое государство, которое больше не способно поддерживать себя как жизнеспособная и самостоятельная политическая единица. С точки зрения политической науки, Украина не является несостоявшимся государством, что подтверждается ее показателями в соответствующих списках, которые ежегодно составляются ведущими западными исследовательскими учреждениями и журналами. Однако это понятие современной политической науки часто используется в качестве ярлыка для негативистского обозначения слабого и/или недружественного субъекта политики. Поэтому вышеупомянутое понятие российские высокопоставленные чиновники, СМИ, а также их союзники активно используют при ведении информационной войны России против Украины с целью дискредитации идеи украинской государственности, которая особенно активизировалась в 2013-2016 гг., и продолжается до сих пор.

**Ключевые слова:** несостоявшееся государство, информационная война, квазигосударство.

**A. Shaposhnikov. Concept of the failed state in the context of Russia-Ukraine information war. — Article.**

**Abstract.** Failed state is a nominally independent state, which is not able to support itself as a viable and self-sufficient political unit. The term “failed state” also refers to a particular type of the quasi-state. The methodology of the political science demonstrates Ukraine is not a failed state; it is confirmed by its marks in specialized annual Indexes prepared by leading Western think tanks and academic magazines. However, this term of contemporary political science is also used as a negative stigma for a weak and/or non-friendly political actor. By the same token, Russian establishment, media and they allies actively used the aforementioned term to discredit the idea of Ukrainian statehood in the Russia-Ukraine information war that has been especially activate from 2013 onwards.

**Key words:** failed state, information war, quasi-state.